

Boban Stojanović

SRPSKI POKRET OBNOVE

Ovaj rad predstavlja analizu političke partije – Srpski pokret obnove kroz tri polja: njen istorijat, ključna programska stano-
višta i organizaciju i unutrašnje odnose. U uvodu pokušavamo da pozicioniramo i ideološki bliže odredimo njen položaj u partijskom spektru Srbije. Ovaj deo rada počinjemo sa pregledom relevantne literature koja se bavi partijama u Srbiji i njihovim pozicioniranjem. Na prvi pogled, pozicioniranje SPO se kreće od proevropske partije desnice (Komšić, 2011), evropske desnice (Đurković, 2011) preko nacionalističke partije, ali i partije građanskih demokrata (Mihailović, 2011) do nacional-populista (Vukomanović, 2007).

Sa jedne strane, Jovan Komšić smatra da se SPO punom podrškom procesu evropskih integracija, što ćemo videti i kroz analizu programa koji se dominantno zasniva na principima i vrednostima Evropske unije i pozivanjem na njih, evropeizovao – odnosno, da predstavlja pravi primer proevropske partije desnice. Sa druge strane, Dijana Vukomanović (2007: 80–81) smatra da je matrica SPO-a utemeljena na nacionalističkom revanšizmu i ideološkom revizionizmu, koji se očituju u elementima poput – antikomunizma, istorijskog revizionizma,

retradicionalizaciji, ortodoksnom klerikalizmu, ekspanzionističkom nacionalizmu, ksenofobiji.

Ovakve razlike u interpretiranju pozicija nisu neočekivane i javljaju se kod svih stranaka koje su osnovane početkom devedesetih godina. Slučaj SPO je dodatno teži za klasifikaciju jer je stranka prešla dug i mukotrpan put od višegodišnjeg lidera opozicije u jednom potpuno drugačijem, ratnom i polu-autoritarnom režimu do današnje mnogo manje značajne uloge u demokratizovanoj Srbiji u kojoj postoji formalni konsenzus oko osnovnih pitanja i slaba ideološka profilisanost stranaka u odnosu na čitav spektar javnih politika. Zbog toga je na početku dovoljno da SPO grubo pozicioniramo u kvadrantu koji okuplja liberalno-kosmopolitske (pre svega zbog zagovaranja EU integracija) i pro-tržišno orijentisane stranke.

ISTORIJAT STRANKE

Srpski pokret obnove osnovan je marta 1990. godine spajanjem dela Srpske narodne obnove koji je predvodio Vuk Drašković i Šešeljevog Srpskog slobodarskog pokreta. Šešelj ubrzo napušta stranku, a SPO nakon prvih parlamentarnih i predsedničkih izbora postaje vodeća opoziciona stranka sa osvojenih 7,6% glasova i 19 mandata, uprkos izrazito nepovoljnom izbornom sistemu za stranke opozicije (Goati, 2013: 32). Nakon serije mitinga i drugih vaninstitucionalnih oblika političke borbe, Drašković dobija naziv „kralj mitinga, ulica i trgova“ kombinujući imidž disidenta, nacionaliste i književnika (Slavujević, 2007: 62–63), a SPO se prevashodno profilise kao anti-komunistička, monarhistička i nacionalistička stranka. Ugledu i poziciji stranke naročito doprinose masovne demonstracije organizovane 9. marta 1991. godine u Beogradu, nakon kojih Vuk Drašković biva uhapšen, a red na ulicama prestonice zavode tenkovi JNA. Direktan povod za demonstracije je način na koji je državna Televizija Beograd izveštavala o političkim

zbivanjima u tadašnjoj Jugoslaviji i optužbi da Drašković sa-
rađuje sa hrvatskim nacionalistima i ustašama.

SPO učestvuje na parlamentarnim izborima 1992. i 1993. i osvaja 20% (26 mandata) odnosno 18% (37 mandata) gla-
sova u okviru koalicije DEPOS koju su činili DSS, GSS i Nova
demokratija. Koalicija se raspada nakon izbora 1993. jer je
Nova demokratije ušla u vladu sa SPS i JUL. Novu značajnu
fazu u radu SPO predstavlja formiranje koalicije Zajedno za
lokalne izbore 1996. godine. Nakon izborne krađe ova koalicija
(sa DS i GSS) predvodi tromesečne građanske proteste širom
Srbije. Pod pritiskom građana i međunarodne zajednice, skup-
ština Srbije usvaja *lex specialis* i priznaje izborne rezultate,
što predstavlja prvu izbornu pobjedu nad Miloševićem i omogu-
ćava da se u više opština u Srbiji formira demokratska vlast.
I ova koalicija se ubrzo raspada, pa na naredne parlamentarne
izbore SPO izlazi samostalno i osvaja 18% glasova i 45 man-
data, dok su DS i GSS bojkotovali izbore zbog uverenja da će
opet doći do izborne krađe. Godine 1997. Velimir Ilić izlazi iz
SPO i formira Novu Srbiju, a sledeće godine stranku napušta
i Veroljub Stevanović.

Nakon izbijanja sukoba na Kosovu, SPO ulazi u tzv. „Vladu
nacionalnog jedinstva“ sa SPS, JUL i SRS i u njoj ostaje tokom
bombardovanja, sve do jula 1999. godine. Nakon izlaska iz
vlade, SPO zaoštava kritiku Miloševićevog režima, što dovodi
do dva atentata na Vuka Draškovića. Prilikom prvog pokuša-
ja, na Ibarskoj magistrali, ubijena su četiri člana SPO. Nakon
skoro deset godina suđenja i 3 poništene presude, Vrhovni
sud Srbije je doneo konačnu presudu i osudio Radomira Mar-
kovića (šefa državne bezbednosti) i Miodraga Ulemeka na po
40 godina zatvora.

Zbog sukoba unutar opozicionog bloka SPO odlučuje da ne
pristupi koaliciji DOS, čiji kandidat Vojislav Koštunica po-
staje predsednik SRJ nakon pobjede na saveznim izborima

2000. godine. Ova odluka skupo je koštala SPO jer je najveći deo njihovih dotadašnjih glasača podržao DOS na saveznim, ali i na narednim parlamentarnim izborima na kojima SPO ostaje ispod cenzusa sa samo 3,7% glasova. Nakon političkog pomicenja sa Velimirom Ilićem i Novom Srbijom, koalicija ove dve stranke osvaja 7,7% i 22 mandata na izborima 2003, nakon čega ulazi u prvu vladu Vojislava Koštunice. Ipak, stranke na narednim izborima 2007. ne nastupaju zajedno, pa SPO ponovo osvaja nedovoljnih 3,3% i ponovo gubi parlamentarni status. U parlament se vraćaju već 2008. kroz koaliciju Za evropsku Srbiju (sa DS, G17 i drugim) i dobijaju 4 mandata, a identičan ishod ostvarili su i kroz koaliciju Preokret (sa LDP) na izborima 2012. Ulazak u koaliciju sa LDP izazvao je nezadovoljstvo u jednom delu stranke pa tadašnji potpredsednici Srđan Srećković i Sanja Čeković formiraju krilo pod nazivom Izvorni SPO.

II KLJUČNA PROGRAMSKA STANOVIŠTA

Srpski pokret obnove je nacionalna partija liberalnih, građanskih i demokratskih opredeljenja. Međutim, ova partija sebe definiše i kao nacionalnu partiju, jer baštini nacionalnu i državnu strategiju prekomunističke Srbije.¹ SPO sebe smatra za partiju desnog opredeljenja, okupljenu oko određenih načela koja su garant parlamentarne demokratije, vladavine prava i ljudskih sloboda. Načela koja promovišu kao ključna su u ekonomskom smislu jaka Srbija koja omogućava i politički uticajnu Srbiju, uz održiv i dinamičan ravnomerni privredni i regionalni razvoj. U međunarodnom i bezbednosnom kontekstu cilj SPO-a je članstvo Srbije u Evropskoj uniji, NATO-u i svim oblicima evroatlantskih integracija, u unutrašnjem političkom kontekstu potrebno je ostvarivanje i očuvanje demokratskog, političkog i pravnog poretka. Na polju ljudskih prava ova partija promo-

---

¹ Videti više u: Program Srpski pokret obnove – Evropska desnica Srbije (u nastavku teksta: Program SPO), str. 3.

više načela poštovanog i dostojnog čoveka koji uživa prava i slobode nezavisno od verske, rasne i nacionalne pripadnosti, pola ili političkog uverenja i socijalnog stanja i zalažu se za zaštitu prava nacionalnih manjina. U pogledu identiteta, vrednosti i načela na kojima gradi svoje političko delovanje SPO se zalaže za zaštitu nacionalnog identiteta i tradicionalnih vrednosti srpskog naroda, kao i za zaštitu i unapređenje položaja porodice koju smatraju osnovom zdravog društva, a zalažu se i za ispravljanje istorijskih nepravdi iz vremena komunizma. U svojim načelima ne zaobilaze ni pitanje Kosova i Metohije i smatraju da je potrebna borba za zaštitu Srba i srpske baštine na Kosovu i Metohiji, uz evropske garancije bez priznavanja nezavisnosti Kosova.²

Takođe, ova partija navodi da u ostvarivanju svojih ciljeva polazi od načela političkog legitimiteta i legaliteta i da se koristi demokratskim i nenasilnim parlamentarnim i vanparlamentarnim sredstvima.³

1. DRŽAVA I POLITIČKI SISTEM

SPO u svom programskom sadržaju posebno ukazuje na značaj porodice i tvrde da je porodica temelj na kome počivaju društvo, nacija i država. Oni tvrde: „Ukoliko je porodica ugrožena, ugroženi su i društvo i nacija i država.“⁴ Govoreći o porodici, smatraju da svaka politika mora činiti sve da se porodica učvrsti ekonomski, socijalno i duhovno i da time utiče ne samo na demografsku reprodukciju i vaspitanje mladih nego i na obnovu osnovnih moralnih i društvenih vrednosti i normi ponašanja.⁵ Ova partija se zalaže za monarhiju, odnosno za Kraljevinu Srbiju. U svom programu ističu da Evropska unija ne poriče,

---

² Videti više u: Statut SPO, čl. 2.

³ Videti više u: Isto, čl. 2.

⁴ Program SPO, str. 3.

⁵ Videti više u: Program SPO, str. 3.

nego potvrđuje programsko opredeljenje SPO-a za Kraljevinu Srbiju, jer su mnoge kraljevine članice Evropske unije.⁶

SPO je partija koja veruje u demokratska načela i smatra da samo politika koja se zasniva na demokratskim pravilima i institucijama može doneti društveno blagostanje, autoritet države i ugled u međunarodnim odnosima. Oni smatraju da je državne institucije neophodno podvrgnuti demokratskoj kontroli i učiniti ih efikasnim u sprovođenju narodne volje i nacionalnog interesa.⁷

SPO smatra da država može imati autoritet samo ako on počiva na garantovanju zaštite ljudskog života, slobode čoveka i suverenog prava svakog pojedinca da sa jednakim šansama i u okviru zakona traga za svojom srećom. Međutim, ova partija smatra da sloboda podrazumeva i odgovornost. Odgovornost prema porodici, društvu i državi i odgovornost za posledice svog delovanja. Takođe, za SPO odgovornost predstavlja i uvažavanje drugog i drugačijeg, kao i spremnost na dijalog o razlikama i na kompromis.⁸

Programsko opredeljenje SPO-a je da $\frac{3}{4}$ sredstava iz evropskih razvojnih fondova budu usmerene najsiromašnijim regionima i opštinama u Srbiji, jer su demetropolizacija, regionalizacija, policentrični razvoj i snažna lokalna samouprava temeljni principi na kojima počivaju savremene države Evrope i sveta. Oni smatraju da je neophodan raskid sa prevaziđenim i antirazvojnim konceptom centralizovane vlasti i moći i da od velike pomoći može biti evropsko preusmeravanje Slovenije i Hrvatske u kojima se ravnomerni razvoj svih krajeva zasniva na mreži malih opština po regionima sa svojom finansijskom i političkom samoupravom. Ova partija Srbiju vidi i kao politički decentralizovanu, što prema njima podrazumeva regionalne

---

⁶ Videti više u: Program SPO, str. 10.

⁷ Videti više u: Program SPO, str. 3–4.

⁸ Videti više u: Program SPO, str. 3–4.

vlade i podelu države na nekoliko izbornih jedinica.⁹ SPO decentralizaciju i policentričan razvoj vidi kao uslov svih uslova da se obnove stanovništvo i opustošeni krajevi Srbije i da mlada, obrazovana i preduzetna generacija preuzme sudbinu države i društva, a pre svega lokalnih samouprava u svoje ruke. Ova partija smatra da je Srbiju neophodno teritorijalno podeliti na ekonomski razvojne autonomne oblasti sa svojim oblasnim parlamentima, mini vladama i drugim organima i ustanovama. Autonomne oblasti treba podeliti na regione, a regione na opštine kao osnovne ćelije lokalne autonomije, sa specifičnim uređenjem gradskih opština. Takođe, SPO smatra da je od presudnog značaja vraćanje celokupne imovine opštinama uključujući zemlju, građevinsko zemljište i šume, ali i da im se vrate sve oduzete nadležnosti, uključujući sopstvene politike zapošljavanja i pravno na koncesije na svoje vlasništvo i sopstvene tendere za privatizaciju, kao i prihod od zakupa poslovnog prostora i od poreza na imovinu na njihovoj teritoriji. SPO smatra da će svaka opština od svoje imovine, proizvoda, poreza i prihoda od privatizacije moći da finansira mnoge svoje razvojne potrebe.¹⁰

SPO veruje u građanska načela, jer smatraju da su napredak naroda i države pre komunizma počivali na temeljima građanskog društva i njegovim vrednostima i da je snažno građansko društvo temelj pravne i demokratske države.¹¹ Ipak, SPO veruje da hrišćansko viđenje čoveka i društva nudi moralnu osnovu za odgovornu politiku, pri čemu vera i država moraju delovati nezavisno, odnosno država ne bi trebalo da se meša u poslove crkve niti obrnuto.¹²

SPO se zalaže za evroatlantske integracije Srbije. Oni su za Srbiju u Evropskoj uniji i NATO alijansi jer smatraju da je

---

⁹ Videti više u: Program SPO, str. 8.

¹⁰ Videti više u: Programska deklaracija o decentralizaciji u Srbiji, SPO, str. 1–3.

¹¹ Videti više u: Program SPO, str. 3.

¹² Videti više u: Program SPO, str. 4.

svestrano snažna Srbija vrhovni cilj.¹³ SPO spoznaje ulogu globalizacije u 21. veku. SPO je svesna da, kako se navodi u programu ove partije, svet postaje „globalno selo“, navodeći da ujedinjena Evropa dobija veliku ulogu u tom globalnom selu. Kako se navodi u programu: „Srbija u Evropskoj uniji temelj je i krov Programa Srpskog pokreta obnove. Ovo dikтираju i nacionalni i razvojni i bezbednosni i duhovni interesi.“¹⁴ SPO smatra da će Srbija kao članica EU biti u prilici da na Kosovu i Metohiji maksimalno zaštiti sva prava tamošnjih Srba i srpskog religijskog i istorijskog nasleđa.¹⁵

2. EKONOMSKI SISTEM I SOCIJALNA POLITIKA

SPO je partija koja veruje u liberalna načela, jer smatra da je u osnovi svake uspešne politike slobodan čovek koji svojim radom i preduzetništvom u tržišnoj utakmici stvara društveno bogatstvo.¹⁶ Ova partija smatra da materijalni i društveni status čoveka mora zavisi samo od njegovog rada i postignutih rezultata, jer tvrde da uspešan i pošten čovek mora da dobije odgovarajuću nagradu, a da jedina ograničenja u tom pogledu mogu biti obaveze prema zajednici i načelo solidarnosti sa članovima zajednice kojima je solidarnost potrebna. SPO se zalaže za jednakost šansi, ali i korektivne mere države koje će prvenstveno seljacima i mladim ljudima omogućiti da ostvare odgovarajući društveni i materijalni status.¹⁷

Za ekonomski razvoj SPO smatra da je jako bitno da Srbija postane članica Evropske unije. Oni smatraju da su zdrava hrana i voda, energija i znanje strateški proizvodi ovog veka, kao i da Srbija raspolaže svim tim dobrima, a da ravnopravan

---

¹³ Videti više u: Program SPO, str. 3.

¹⁴ Program SPO, str. 6.

¹⁵ Videti više u: Program SPO, str. 8.

¹⁶ Videti više u: Program SPO, str. 3.

¹⁷ Videti više u: Program SPO, str. 4.

pristup tržištu Evropske unije, a posredno i svetskom tržištu, predstavlja prvorazredan razvojni interes zemlje. Takođe, smatraju da evropsko tržište definiše poljoprivredu kao magistralnu granu srpske privrede. Oni smatraju da bez bogatog seljaka i bez modernog sela ne može biti ekonomskog napretka.¹⁸

U kontekstu socijalne politike, SPO opet naglašava značaj Evropske unije za Srbiju. Oni smatraju da će EU, zahtevajući od Srbije da ujednači razvoj svih svojih krajeva, da zaposli nezaposlene i da naročito pomaže najsiromašnije svoje građane, osnažiti Srbiju da se bori za poredak socijalne pravde.¹⁹

III ORGANIZACIJA I UNUTRAŠNJI ODNOSI PARTIJE

ČLANSTVO

Drugi deo Statuta SPO-a se bavi članstvom u partiji, odnosno uslovima i načinima učlanjenja i prestanka članstva. Član/ica²⁰ SPO-a može biti svaki punoletni i poslovno sposobni državljanin Srbije koji prihvati Program i Statut partije kada potpiše izjavu o pristupanju. Precizno se navodi, da član SPO-a ne može biti član neke druge političke partije.²¹

Članstvo u SPO-u prestaje u dva slučaja: istupanjem ili isključenjem. Odlukom o istupanju član obaveštava opštinski ili gradski odbor pisanim putem, ukoliko to ne učini, a na osnovu usmene izjave, opštinski ili gradski odbor donosi odluku o isključenju i o tome može da obavesti javnost. Sa druge strane, član SPO-a može biti isključen iz partije u slučajevima

---

¹⁸ Videti više u: Program SPO, str. 7.

¹⁹ Videti više u: Program SPO, str. 9.

²⁰ U nastavku teksta termin član se koristi u oba značenja: član i članica.

²¹ Videti više u: Statut SPO, čl. 7.

neispunjenja dužnosti i narušavanja ugleda SPO-a, kao i zbog delovanja suprotno odlukama i stavovima partije. Odluku o isključenju donosi predsedništvo opštinskog, odnosno gradskog odbora, a izuzetno član može biti isključen iz partije i odlukom Predsedništva SPO-a. Pravila isključenja su definisana Pravilnikom o disciplinskoj odgovornosti.²² Kada govorimo o kolektivnom članstvu u ovoj partiji, statutom je definisano da SPO-u mogu pristupiti profesionalna, kulturna, humanitarna i druga slična udruženja, pod uslovom da su ciljevi radi kojih su organizovani u skladu sa programskim ciljevima SPO-a, a odluku o njihovom prijemu donosi Predsedništvo partije.²³

Kada se radi o pravima članova SPO-a u njih se ubrajaju: učestvovanje u svim oblicima političkog rada partije; predlaganje stavova, zaključaka i pokretanje inicijativa u organizacionim jedinicama i organima partije; pravo da bira i bude biran u sve organe partije; da bude informisan o radu i stavovima organa; kao i da se upozna sa prihodima i rashodima partije.²⁴ Sa druge strane, dužnosti članova SPO-a su: da doprinosi porastu ugleda i realizaciji programskih ciljeva partije; da organizovano učestvuje u javnom životu zastupajući poglede i stavove stranke; da pridobija nove članove i pristalice; poštuje demokratska načela, Statut u druga pravila partije; da dosledno sprovodi odluke i uputstva bez obzira na sopstvene stavove koje je imao u procesu odlučivanja; i da plaća članarinu i materijalno pomaže partiju prema svojim mogućnostima.²⁵ SPO u svom Statutu definiše i obavezu članova da ukoliko ostvaruju primanja koja proizlaze iz mandata SPO-a, dužni su da deo primanja daju partiji u mesečnom iznosu koji je određen Pravilnikom o članarini. Ipak, Statut precizira i da nijedan član ne može imati dodatna ili posebna prava na osnovu davanja finansijske pomoći partiji. Takođe, član koji nije platio

---

²² Videti više u: Statut SPO, čl. 9.

²³ Videti više u: Statut SPO, čl. 10.

²⁴ Videti više u: Statut SPO, čl. 11.

²⁵ Videti više u: Statut SPO, čl. 12.

članarinu za tekuću godinu ne može da ostvaruje aktivno i pasivno biračko pravo u okviru partije kao ni da se ispred SPO-a kandiduje na lokalnim, pokrajinskim ili republičkim izborima.²⁶

STRUKTURA PARTIJE

Treći deo Statuta SPO-a u svom prvom potpoglavlju se bavi organizacijom i organizacionim jedinicama po teritorijalnom principu. SPO ima račun, a organizacioni oblici mogu imati podračune koji funkcionišu u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih stranaka i Statutom SPO-a. Organizacione jedinice SPO-a nemaju status pravnog lica. Organizacione jedinice po teritorijalnom principu su:

1) *Mesna organizacija* koja se može osnovati za područje jednog ili nekoliko naselja, i u delovima gradskih celina u zavisnosti od potreba i broja članova. Mesnu organizaciju čine svi članovi koji imaju prebivalište na toj teritoriji, a odluku o osnivanju i raspuštanju mesnog odbora donosi predsedništvo opštinskog ili gradskog odbora sa tog područja. Predsedništvo opštinskog ili gradskog odbora imenuje predsednika i predsedništvo mesnog odbora, koje može imati tri do pet članova. Mesni odbor nema svoj pečat niti podračun.²⁷

2) *Opštinska organizacija* je osnovni oblik organizovanja SPO-a i osniva se za područje jedne opštine. Opštinski odbor čine predsednik, članovi predsedništva, odbornici u skupštini opštine, nosioci najviših javnih funkcija u lokalnoj samoupravi, predsednici mesnih odbora, odnosno poverenici i ugledni članovi koje kooptira predsedništvo opštinskog odbora. Opštinski odbor organizuje rad i sprovodi odluke organa partije na teritoriji opštine; formira opštinski izborni štab; predlaže

---

²⁶ Videti više u: Statut SPO, čl. 13.

²⁷ Videti više u: Statut SPO, čl. 50.

kandidata za predsednika SPO-a; predlaže kandidate za poslanike; predlaže kandidate za odbornike i utvrđuje listu po odobrenju gradskog ili okružnog odbora; odlučuje u prvom stepenu disciplinskog postupka; ima svoj pečat i podračun.²⁸ Skupština opštinske organizacije je najviši organ opštinske organizacije i ona bira i razrešava predsednika opštinskog odbora. Predsedništvo opštinskog odbora je izvršni organ opštinske organizacije.²⁹

3) *Gradske organizacije* se osnivaju za područje gradova, a u skladu sa pozitivnopravnim uređenjem Srbije. Na gradski odbor se primenjuju iste odredbe statuta koje se tiču opštinskog odbora i opštinske organizacije. Gradski odbor ima svoj pečat i podračun. Gradski odbor razmatra pitanja i donosi preporuke, uputstva i odluke koje obavezuju članove SPO-a na teritoriji grada.³⁰

4) *Okružne organizacije* se osnivaju za teritoriju okruga, na prostoru i u broju kako je ustanovila Republika Srbija. Odluku o osnivanju okružne organizacije donosi Predsedništvo SPO-a. Okružnom organizacijom rukovodi Okružni odbor koji čine predsednici opštinskih i gradskih odbora i članovi imenovani od strane Predsedništva partije koje takođe bira i razrešava predsednika i potpredsednike okružnog odbora na period od četiri godine. Okružni odbor može da ima svoj pečat, ali ne i podračun. Sedište okružnog odbora se nalazi u mestu koje je sedište okruga određenog od strane Republike Srbije.³¹

5) *Regionalne organizacije* se osnivaju radi brže i efikasnije koordinacije i to: Zapadna, Centralna, Istočna i Južna. Uz to, gradski odbor Beograd i pokrajinski odbori imaju status specijalnih regionalnih organizacija. Regionalni odbor čine pred-

---

²⁸ Videti više u: Statut SPO, čl. 51.

²⁹ Videti više u: Statut SPO, čl. 53–54.

³⁰ Videti više u: Statut SPO, čl. 56–57.

³¹ Videti više u: Statut SPO, čl. 59–61.

sednici okružnih odbora. Članovi regionalnog odbora biraju predsednika većinom glasova. Predsednik regionalnog odbora je član Predsedništva SPO-a.³²

6) *Pokrajinske organizacije* se osnivaju na teritoriji autonomnih pokrajina. Pokrajinski odbor čine predsednici okružnih, gradskih, opštinskih odbora i članovi imenovani od strane Predsedništva SPO. Pokrajinski odbor ima svoj pečat i podračun. Pokrajinski odbor bira predsednika i potpredsednike većinom glasova na period od četiri godine.³³

Politički savet je političko savetodavni organ u SPO-u sastavljen od članova i simpatizera partije koji su priznati stručnjaci u različitim oblastima društvenog života. Predsednik Političkog saveta mora da bude član SPO-a. Predsednika i članove Političkog saveta imenuje Predsedništvo SPO-a, a mandat traje četiri godine. Politički savet se bavi strateškim pitanjima razvoja partije; bavi se pitanjima vezanim za ostvarivanje programskih ciljeva; bavi se i istraživačkim radom i može da predloži izmene Programa SPO-a i drugih političkih akata partije.³⁴

Srpski omladinski pokret obnove je omladinska organizacija SPO-a koju čine članovi ove partije mlađi od 28 godina. Organizacija i delovanje ovog vida partijskog organizovanja se uređuje pravilnikom koji donosi Predsedništvo.³⁵

UNUTAR PARTIJSKA PODELA VLASTI

Od posebne je važnosti da sagledamo unutar partijsku podelu vlasti u SPO-u i formalne odnose između različitih organa partije, sa posebnim naglaskom na poziciju predsednika partije

---

³² Videti više u: Statut SPO, čl. 62–63.

³³ Videti više u: Statut SPO, čl. 64–65.

³⁴ Videti više u: Statut SPO, čl. 41–42.

³⁵ Videti više u: Statut SPO, čl. 52.

i njegov uticaj na ostale partijske organe. *Sabor* je najviši organ Srpskog pokreta obnove. Redovni Sabor je izborni i održava se na četiri godine. Sabor ima nadležnosti da usvaja program SPO-a, razmatra i usvaja izveštaj o radu organa partije između dva Sabora, bira i razrešava predsednika i potpredsednike partije i donosi Poslovnik o svom radu. Kada se radi o sastavu Sabora, njega čine: svi članovi Glavnog odbora, predsednici gradskih i opštinskih odbora, izabrani predstavnici opštinskih i gradskih odbora u srazmeri koju utvrdi Predsedništvo i nosioci najviših funkcija u državnoj upravi i lokalnoj samoupravi. Bitno je naglasiti da se odluka o izboru i razrešenju predsednika i potpredsednika donosi tajnim glasanjem.³⁶

Glavni odbor je najviši organ partije između dva zasedanja Sabora. Glavni odbor čine: članovi Predsedništva, predsednici okružnih odbora, republički i pokrajinski poslanici, nosioci najviših funkcija na republičkom i pokrajinskom nivou, predsednici opština i gradonačelnici, predsednici opštinskih odbora SPO-a u opštinama u kojima ova partija ima odbornike u skupštini. Glavni odbor može kooptirati i druga lica na predlog Predsedništva SPO-a, dok mandat članova po pravilu traje četiri godine, a može prestati ranije samo ukoliko prestane funkcija na osnovu koje je ostvareno članstvo u Glavnom odboru. U nadležnosti Glavnog odbora je da: utvrđuje politiku partije između dva Sabora; usvaja Statut i statutarne odluke kao i izmene i dopune; na predlog Predsednika usvaja izborni program partije i odlučuje o učešću partije na izborima i zaključenju izbornih koalicija na svim nivoima, razmatra i usvaja izveštaj Nadzornog odbora o kontroli finansijskog poslovanja; pokreće postupak o poverenju Predsedniku; daje i opoziva mandat poslanicima; donosi opšte akte partije iz svoje nadležnosti, proglašava počasnog predsednika partije.³⁷

---

³⁶ Videti više u: Statut SPO, čl. 22–26.

³⁷ Videti više u: Statut SPO, čl. 27–30.

Predsednik partije je politički i izvršni organ SPO-a. Mandat traje četiri godine. Predsednik SPO-a: predstavlja i zastupa partiju u zemlji i inostranstvu; vodi politiku partije; predlaže Glavnom odboru zaključenje sporazuma o koalicijama i spajanju partije sa drugom partijom; predlaže Predsedništvu udruživanje u šire političke saveze u zemlji ili inostranstvu; imenuje svoje savetnike za određene oblasti. Predsednik može preneti vršenje svih poslova iz svoje nadležnosti na zamenika predsednika osim vođenja politike partije. Takođe, Predsednik može sazvati sednicu svakog organa partije.³⁸

Zamenik predsednika pomaže Predsedniku u radu, obavlja poverene poslove za vreme odsutnosti ili sprečenosti Predsednika, ali je dužan da konsultuje Predsednika pri vršenju ovlašćenja.³⁹ *Potpredsednici* su zaduženi za ostvarivanje programskih ciljeva SPO-a i oni pomažu Predsedniku u obavljanju njegovih poslova, a mandat im po pravilu traje četiri godine.⁴⁰

Predsedništvo je političko izvršni organ SPO-a. Sastav Predsedništva čine: Predsednik, njegov zamenik i potpredsednici, predsednici Izvršnog odbora, Političkog saveta, direktor, generalni sekretar, internacionalni sekretar, šefovi poslaničkih klubova u republičkoj i pokrajinskoj skupštini, predsednici regionalnih odbora partije i do pet članova koji se biraju na predlog Predsednika partije. Predsedništvo utvrđuje politiku SPO-a između sednica Glavnog odbora; vodi kadrovsku politiku partije; na predlog Predsednika bira Generalnog sekretara, predsednika Izvršnog odbora, Direktora i Internacionalnog sekretara; imenuje predsednika i članove Političkog saveta; imenuje centralni izborni štab i njegovog šefa, utvrđuje predlog Statuta i Programa, raspolaže pokretnom i nepokretnom imovinom partije, donosi finansijski plan, osniva fondove,

---

³⁸ Videti više u: Statut SPO, čl. 31–34.

³⁹ Videti više u: Statut SPO, čl. 35.

⁴⁰ Videti više u: Statut SPO, čl. 36.

preduzeća i druga pravna lica, donosi pravilnike o članarini, disciplinskoj odgovornosti, o izborima u partiji.⁴¹

Izvršni odbor je političko operativni organ SPO-a. Njega čine predsjednik, potpredsjednik i članovi sa mandatnim periodom koji traje po pravilu četiri godine. Izvršni odbor priprema sednice Predsedništva i Glavnog odbora i izvršava njihove odluke, priprema predloge dokumenata partije, koordinira rad opštinskih i drugih teritorijalnih organizacija, stara se o informisanju članstva i o promociji partije, obrazuje savete za određene oblasti.⁴²

Nadzorni odbor je samostalni organ partije kojeg bira Glavni odbor na period od četiri godine, ima predsjednika i najmanje dva člana. On kontrolira materijalno finansijsko poslovanje partije i o tome izveštava Predsedništvo.⁴³

Generalni sekretar je političko operativni organ partije koga na predlog Predsednika bira Predsedništvo na period od četiri godine. On rukovodi radom stručne službe, stara se o donošenju i primeni svih akata partije u tekućem radu organa.⁴⁴

Ipak, bez obzira na formalnu strukturu jasno je da se unutar-partijski život SPO-a prevashodno odvija oko njegovog lidera i osnivača Vuka Draškovića. Položaj harizmatičnog lidera koji je Drašković zauzeo još početkom devedesetih, omogućio mu je da partijom upravlja bez snažne opozicije. Slogani koje su na mitinzima nosili simpatizeri SPO-a, poput „Sa verom u boga, kralja i Vuka“⁴⁵ najbolje pokazuju sledbenički odnos na kojem se zasnivao rani SPO. Ovakav odnos snaga nastavljen je i kasnije, što je omogućavalo Draškoviću da partiju oblikuje prema svojim procenama i da menja njen politički identitet i imidž.

---

⁴¹ Videti više u: Statut SPO, čl. 37–38.

⁴² Videti više u: Statut SPO, čl. 39–40.

⁴³ Videti više u: Statut SPO, čl. 45.

⁴⁴ Videti više u: Statut SPO, čl. 46.

⁴⁵ Videti više u: SPOmenar, SPO, str. 134.

Najbolji primer te varijacije je prelazak sa snažne nacionalističke retorike na izraženu proevropsku i tolerantnu poziciju. Ipak, snaga lidera nije bila dovoljna da u odsustvu izbornih rezultata zadrži nezadovoljne u stranci, pa se od SPO-a odvajaju Ilić (Nova Srbija) i Stevanović (Zajedno za Šumadiju), dok uz Draškovića nakon 2000. ostaju samo najodaniji saborci i birači. Ovo tvrdo jezgro dodatno je ugroženo odvajanjem dva potpredsednika stranke i formiranjem Izvornog SPO nakon sukoba oko izborne koalicije za parlamentarne izbore 2012. godine.

ZAKLJUČAK

Razumevanje višepartizma u Srbiji nije moguće bez analize delovanja Srpskog pokreta obnove. Ova stranka je svojim aktivnostima obeležila prvu deceniju borbe za demokratiju u Srbiji i za to podnela veliku žrtvu. Ipak, loše procene i odluke donete u vezi sa koalicijom DOS i zajedničkim nastupom opozicije na predsedničkim izborima naneli su stranci udarac od kojeg se nikada nije oporavila.

Uprkos uočljivim promenama ideoloških pozicija u prošlosti, SPO se već duže vreme nalazi na relativno stabilnom ideološkom kursu. Zoran Stojiljković (2011: 287), čitajući poslednji program partije iz 2010. godine, primećuje da je političko delovanje Srpskog pokreta obnove potpuno u skladu sa hrišćanskim, demokratskim i konzervativnim vrednostima, ali i sa naglašenom evroentuzijastičnom pozicijom, čime SPO odvajava od nekih drugih narodnih i konzervativnih partija poput DSS-a i NS-a. Ostaje da se vidi da li će ova posebnost biti dovoljna da SPO obezbedi budućnost na političkoj sceni, imajući u vidu da sadašnja izborna pravila favorizuju i male igrače sa sigurnom biračkom bazom.

Literatura

- Goati, Vladimir, *Izbori u Srbiji i Crnoj Gori od 1990. do 2013. i u SRJ od 1992. do 2003*, Centar za slobodne izbore i demokratiju : Nacionalni demokratski institut za međunarodne odnose (NDI), Beograd, 2013.
- Đurković, Miša, „Programski identiteti desnih partija u Srbiji krajem prve decenije ovog veka“, u: Orlović, Slaviša (ur.), *Partije i izbori u Srbiji – 20 godina*, Centar za demokratiju Fakulteta političkih nauka i Friedrich Ebert Stiftung, Beograd, 2011.
- Komšić, Jovan, „Dve decenije potraga za identitetom – partijski programi u postkomunističkoj Srbiji“, u: Orlović, Slaviša (ur.), *Partije i izbori u Srbiji – 20 godina*, Centar za demokratiju Fakulteta političkih nauka i Friedrich Ebert Stiftung, Beograd, 2011.
- Mihailović, Srećko, „Identiteti političkih stranaka i njihovih programa – 20 godina posle“, u: Orlović, Slaviša (ur.), *Partije i izbori u Srbiji – 20 godina*, Centar za demokratiju Fakulteta političkih nauka i Friedrich Ebert Stiftung, Beograd, 2011.
- Slavujević, Zoran, *Izborne kampanje: pohod na birače*, Friedrich Ebert Stiftung, Beograd, 2007.
- Stojiljković, Zoran, „Partijska scena Srbije“, u: Stojiljković, Zoran; Pilipović, Gordana (ur.), *Političke grupacije u Evropi*, Konrad Adenauer Stiftung, Beograd, 2011.
- Vukomanović, Dijana, „Ideološke matrice političkih partija u Srbiji (1990–2007)“, u: Lutovac, Zoran (ur.), *Ideologija i političke stranke u Srbiji*, Fakultet političkih nauka, Friedrich Ebert Stiftung i Institut društvenih nauka, Beograd, 2007.

Dokumenti

- Program Srpski pokret obnove – Evropska desnica Srbije
Statut Srpskog pokreta obnove
Programska deklaracija o decentralizaciji u Srbiji Srpskog pokreta obnove
Spomenar Srpskog pokreta obnove